

Pyspunka

FJÄRDE HJULET

Årsrapport från stiftskansliet till stiftsstyrelsen 2023

om de ekonomiska enheternas utveckling i ekonomiskt och pastoralt hänseende

Innehåll

Inledning	4
Pandemins påverkan som jämförbarhetsproblem	4
Längre linjer och exkurser som antyder vidare perspektiv	4
Rapportens indelning.....	5
Utveckling i pastoralt hänseende	6
Sammanfattning i punktform:.....	7
Dopfrekvens	9
Sammanfattning i punktform.....	11
För stiftsstyrelsen	11
För församlingarna.....	11
Konfirmandfrekvens	13
Sammanfattning i punktform.....	14
Frågor:.....	14
Atlas-kvot och Menoetes-tal	16
Sammanfattning i punktform.....	18
Frågor:.....	18
Utvecklingen i ekonomiskt hänseende.....	19
Medlemsantal.....	19
Närhet, samverkan och medlemsengagemang	19
Utgångspunkt i en beprövad referenspunkt	20
Smärtgränsen.....	21
Om det var minimiantalet, vad är idealet?	22
Sammanfattning i punktform:.....	22
Frågor:.....	23
Antal kyrkotillhöriga/kyrka.....	24
Sammanfattning i punktform:.....	25
Frågor:.....	25
Likviditet i månader kyrkoavgiftsintäkt	26

Sammanfattning i punktform:.....	27
Frågor:.....	27
Soliditet.....	28
Sammanfattning i punktform:.....	28
Frågor:.....	28
Systematisering/summering.....	31
Frågor:.....	32
Bilaga 1. Hela doplistan.....	33
Bilaga 2. Hela konfirmationslistan.....	36
Bilaga 3. Atlas-kvot och Menoetes-tal hela listan	39
Bilaga 4. Exkurs 1 - 4 från tidigare rapporter	42

Inledning

Stiftskansliet ska ”systematiskt följa de ekonomiska enheternas utveckling i ekonomiskt och pastoralt hänseende. Stiftskansliet ska sedan årligen rapportera och föreslå stiftsstyrelsen vilka enheter som kan behöva studeras närmare så att det kan avgöras om en organisationsförändring bör initieras eller om det är mer ändamålsenligt med andra främjandeåtgärder”.¹ Det är huvudanledningen till att den här rapporten och dess föregångare finns.

Det har visat sig att rapporterna har kommit att användas av fler än stiftsstyrelsen. I år satsar vi lite mer på den vidare kretsen av rapportanvändare. Alla får samma faktamaterial men vi har delat upp det så att stiftsstyrelsen får en uppsättning frågor att använda i sitt uppdrag och de olika användarna i församlingarna får andra frågor att fundera över.

Liksom tidigare år vill vi betona att den här rapporten inte ger en helt klar och inte heller en fullständig bild. Vi som har tagit fram den ser mer på den som ett riktigt bra sökinstrument. Här ges både en bild i fågelperspektiv på hela stiftet och en möjlighet att åtminstone grovpixlat utskilja varje pastorat som en del i helhetsbilden. Inför varje fynd bör först av allt två frågor ställas: stämmer den här bilden? Och om den stämmer: vad betyder det att den stämmer?

Pandemins påverkan som jämförbarhetsproblem

Åren 2020-2021 är starkt påverkade av pandemin. Gudstjänststatistiken brukar höra till det säkraste men för just dessa år finns det en risk för både över- och underrapportering. Den här rapporten arbetar med fyraårsmedelvärden och påverkan av pandemiåren kommer därför att finnas med i rapportens värden ytterligare en tid.

Så snart restriktionerna släppte blandades glädjen med en viss oro i många församlingar: nu får vi leva som förut, men hur många har skaffat sig nya vanor och tankebanor - hur många är döda? Om detta behöver vi börja prata även om bilden inte är klar eller ens kan bli helt klar än på några år. Om det förändrade läget till exempel innebär en brantare utförsbacke, kan det ju vara klokt att försöka ta sig an den utmaningen redan före man kommit så långt ned i backen att riktningen är 100% tydlig.

Längre linjer och exkurser som antyder vidare perspektiv

Rapportens syfte är att bidra till förståelsen av förändringar över längre tid än från år till år. Pandemin är som redan konstaterat ett stort jämförbarhetsproblem. För att ge en liten möjlighet till ökad jämförbarhet har vi infört möjligheten att kunna jämföra en ekonomisk enhets relativa placering i denna rapport jämfört med 2021 års rapport.

Likt tidigare rapporter så ges ett par exkurser, utflykter från huvudspåret vars poäng är att ge bredare perspektiv för samtal och tolkningar. De tidigare exkurserna finns samlade i slutet av rapporten tillsammans med bilagorna.

¹ Policy och riktlinjer för arbetet med indelningsfrågor 3.2.

Rapportens indelning

Rapporten är indelad på följande sätt:

Först sker en presentation av utvecklingen i pastoralt hänseende. I presentationen används sex indikatorer. Två relaterar till dopseden, två till konfirmandseden, och två relaterar till medlemsengagemang i vid mening. Delen inleds med en beskrivning av hur ordet indikator används i rapporten.

Därefter sker en presentation av utvecklingen i ekonomiskt hänseende. Fyra indikatorer används: medlemsantal, antal kyrkotillhöriga per kyrka, likviditet i månader kyrkoavgiftsintäkt och soliditet. Kapitlet om Medlemsantal innehåller motiveringar och fördjupningsdelar som har betydelse för övriga kapitel om utvecklingen i ekonomiskt hänseende.

Sedan följer en systematisering i form av en summering av de tidigare observationerna med kommentarer.

Efter systematiseringen följer rekommendationer till stiftsstyrelsen.

Som bilagor finns tabeller och åskådliggörande kartor och Exkurs 1, Exkurs 2, Exkurs 3 och Exkurs 4.

Rapporten överlämnas till stiftsstyrelsen som beslutsunderlag och underlag för reflektion.

Erik Keijser

Kyrkoherde Moheda och extra ordinarie stiftsadjunkt

Helena Spjuth

Ekonom

Jennie Gustavsson

Ekonom

Emilia Lindstrand

Kommunikationsstrateg

Utveckling i pastoralt hänseende

En indikator är en mät punkt eller en händelse som berättar om något annat. Ett klassiskt exempel är "kanarie fågeln i gruvan". Förr i tiden kunde kanarie fåglar tas med ned i gruvschakt. Om/när kanarie fågeln (eller det smådjur man tyckte sig kunna undvara) tuppade av eller dog visste gruvarbetarna att luften var osund och att de var tvungna att ta sig upp. Kanarie fågeln var alltså inte där för att de skulle få veta något om kanarie fåglars hälsa i gruvan, eller ens något om kanarie fåglars mående över huvud taget. Den var där därför att genom att studera kanarie fågeln fick gruvarbetarna viktig kunskap om något mer och annat än kanarie fåglars väl och ve. Så är det även med indikatorerna i denna rapport.

Indikatorerna används inte utifrån att det nödvändigtvis är de allra viktigaste sakerna i sig själva, utan därför att de är "kanarie fåglar" för hela församlingens hälsa. Inte bara som en ögonblicksbild; de valda indikatorerna beror inte bara på årets resultat utan på en längre utveckling. De berättar inte bara hur det ser ut just nu, utan säger också något om utmaningar och möjligheter på längre sikt.

I kapitlet om den pastorala utvecklingen används ett urval i form av sex indikatorer. De sex måtten har det gemensamt att de inte bara skildrar en ögonblicksbild utan också ger perspektiv på framtida förutsättningar att vara kyrka.

Den första indikatorn är dopfrekvens bland alla nyfödda. Den visar dopets ställning genom att det blir tydligt hur många som döps av alla som föds i församlingen. Den andra indikatorn visar på dopets ställning bland föräldrar som är medlemmar i Svenska kyrkan. Den indikatorn ger en tydlig vink om långsiktig medlemsutveckling (och därmed också framtida intäkter). För att minska slumpens påverkan, särskilt i små ekonomiska enheter, presenteras i fråga om dopindikatorerna ett genomsnitt av de senaste fyra årens frekvens.²

Tredje och fjärde indikatorerna är konfirmandfrekvens, dels som andel av alla i konfirmandåldern, dels som andel av ungdomar i konfirmandåldern med minst en kyrkotillhörig förälder. Det har länge varit känt att konfirmandsedan kan ge en föraning om trenden i fråga om framtida barndop. Konfirmandfrekvensen pekar på hur många ungdomar som väljer konfirmation idag, men också på förväntad tendens i dopfrekvensens utveckling. För att minska slumpens påverkan, särskilt i små ekonomiska enheter, presenteras ett genomsnitt av de senaste fyra årens frekvens.³

Den femte indikatorn och den sjätte indikatorn hänger samman med varandra. De är på en gång enkla och sammansatta. I den första indikatorn sätts huvudgudstjänstdeltagandet i relation till hur många medlemmar församlingen har.

Det är rimligt att fråga sig: varför bara gudstjänst, och varför bara huvudgudstjänst? Att just gudstjänststatistiken används beror på flera saker. Det första skälet är att det är den statistik där säkerheten i rapporteringen är bäst. Det finns minst felkällor och de felkällor som finns ger begränsad påverkan. Det är också så att talen vid en summering tenderar att bli så stora att slumpens inverkan på resultatet blir förhållandevis liten, också i en liten ekonomisk enhet. Genom att deltagande sätts i relation till medlemsantalet blir det möjligt att jämföra enheter, trots att de ekonomiska enheternas storlek kan skilja sig mycket åt. Den tredje svårighet det hanterar är viktningens problemet. (Hur många gudstjänstbesök skulle ett hembesök motsvara vid en mer komplex indikator?) Viktningen vid ett mer sammansatt mått skulle i sig försvåra möjligheten att göra meningsfulla och säkra tolkningar. Svårigheterna skulle

² Det har alltså använts ett förenklat beräkningssätt att spara tid. Beräkningen är inte lika precis som en mer noggrann beräkning, men tillräckligt noggrann för ändamålet.

³ Se fotnot 2.

dessutom bli än större, eftersom viktningen skulle riskera att förstoras av eller förstärka de andra felkällorna. Så långt skälen mot att blanda in annan statistik i indikatorn.

Det finns också starka skäl för att använda huvudgudstjänststatistiken. Anledningen till att besöken vid huvudgudstjänst isoleras från de andra gudstjänstsiffrorna beror på att den är tänkt att fungera som indikator för mer än gudstjänstlivet i sig självt. Antagandet är att det sätt som församlingen över tid genomför den grundläggande uppgiften får konsekvenser för deltagandet i huvudgudstjänsten. Om benen i den grundläggande uppgiften som helhet "står rätt" så kan det inte låta bli att förr eller senare synas som stadigt deltagande i huvudgudstjänsten. Det är med andra ord en indikator som i första hand talar om ett resultat av en längre utveckling i församlingens liv som helhet, och i andra hand berättar om hur det står till just nu med just huvudgudstjänsterna. Indikatorn kan också ge en aning om framtidsutsikter på medellång till lång sikt. Ett högre deltagande i huvudgudstjänsten pekar vanligen på att det i församlingens liv som helhet finns en god möjlighet att ta människor i anspråk som förtroendevalda eller i att på annat sätt ta ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd. En huvudgudstjänst som är relativt stark i förhållande till medlemstal visar tydligt på sådant engagemang från vanliga medlemmar som behövs för att långsiktigt bära den grundläggande uppgiften i dess bredd. Inte så att gudstjänstfirare automatisk blir förtroendevalda eller att alla förtroendevalda automatiskt blir ivriga gudstjänstfirare, men där bärigheten är så stark att det finns gott om gudstjänstfirare finns det i regel också en god tillgång på till exempel förtroendevalda och andra engagerade döpta.

I nästa steg, i den sjätte indikatorn, sätts det som framkom i den femte i relation till hur mycket av det som görs som bärs av de anställda i församlingen/pastoratet. Om den femte indikatorns resultat sätts i relation till den relativa personaltätheten (antalet anställda per 1000 tillhöriga) så ges en fingervisning om hur stor den långsiktiga kyrkliga basen är i förhållande till hur stor "personalkostym" som finns i den ekonomiska enheten. Ju högre resultat, desto bättre förutsättningar finns det för den ekonomiska enheten att på sikt bäras av engagerade medlemmar snarare än anställda utförare. Ett lägre resultat pekar i stället på att den ekonomiska enheten präglas av att arbetet i den grundläggande uppgiften i högre utsträckning bärs av anställda. På sikt kommer de ekonomiska ramarna att minska i alla ekonomiska enheter. Om de minskade ramarna följs av ett minskat utbud och engagemang, kommer talet att förbli detsamma eller minska. Om den grund för arbetet som är den vanliga medlemmens engagemang ökar kommer talet i stället att öka, vilket visar på ett församlingsekosystem som är gynnsamt för kallelse till olika slags tjänst i Svenska kyrkan. Om resultatet är lågt i en ekonomiskt svag enhet är det i sig ett argument för att se över indelning eller struktur, under förutsättning att enheten inte själv kan förbättra sin ställning bland medlemmarna genom att stärka arbetet med den grundläggande uppgiften på ett sätt som bygger en bas för att över tid ha och vara en församling. Om resultatet är lågt i en ekonomiskt stark enhet, bör det tas som en väckarklocka för enheten och en möjlighet att genom de ännu tillgängliga ekonomiska resurserna lägga en grund av engagemang från medlemmarna som kan bära kyrkan in i framtiden.

Sammanfattning i punktform:

- En indikator är något som man mäter för att veta mer om något annat än det man mätte.
- Dopets ställning i församlingen berättar om hur människor relaterar till Svenska kyrkan och hennes tro, och avgör medlemsutveckling och ekonomi på sikt.
- Konfirmationens ställning berättar om hur människor i dag relaterar till Svenska kyrkan och hennes tro, och ger en föraning om framtida förändring av dopseden.

- Firandet av huvudgudstjänst satt i relation till medlemsantalet kan användas som en indikator på hur mycket medlemsengagemang som byggts upp över tid av det sätt som församlingen utfört sin grundläggande uppgift. Kopplingen till medlemsantalet gör det möjligt att jämföra stora och små församlingar/pastorat.
- Genom att gå ett steg längre och använda även den relativa personaltätheten i beräkningen går det att ana hur mycket av arbetet som bärs av anställda.

Dopfrekvens

Dopet säger något om den "andliga temperaturen" just nu, men berättar också om de framtida förutsättningarna såväl i pastoral som i ekonomisk mening. Statistik som berättar om dopets ställning är viktig, men dessvärre inte helt lätt att följa och tolka.

Vi kan fortfarande med lätthet räkna på dopfrekvens i förhållande till antal födda. När vi mäter på det sättet märks det direkt att församlingar med en hög andel utrikesfödda får en märkbart lägre dopfrekvens. Flera små pastorat fick därmed också en dramatiskt försämrad dopfrekvens 2015 och 2016 på grund av den stora flyktingvågen.

Den andra indikatorn är relaterad till föräldrarnas kyrkotillhörighet. Den anger hur många procent av de som föddes under året och som hade minst en kyrkotillhörig förälder som döptes.

För att minska slumpens påverkan, särskilt i små enheter, är procentsatserna snitt av de senaste fyra årens statistik.

Nedan presenteras de 10 svagaste och de 10 starkaste enheterna i Växjö stift. Hela listan och kartor finns i bilaga 1. Inom parentes anges den ekonomiska enhetens relativa placering i 2021 års rapport.

	Namn på församling/pastorat	Döpta i % av födda	Namn på församling/pastorat	Döpta i % av födda med minst en kyrkotillhörig förälder
1	Huskvarna pastorat (1)	28,9%	Data saknas ännu (2023-10-18) i VISA – rapporten kan kompletteras efter uppdatering	
2	Jönköpings församling (4)	29,5%		
3	Älmhults församling (5)	31,9%		
4	Lessebo församling (8)	32,2%		
5	Nässjö pastorat (7)	33,2%		
6	Värnamo pastorat (9)	33,5%		
7	Alvesta församling (3)	33,9%		
8	Traryd-Hinneryds pastorat (2)	34,1%		
9	Barnarp-Ödestugu församling (16)	35,5%		
10	Kalmar pastorat (11)	36,7%		

47	Virestad-Härlunda församling (56)	64,4%		
48	Lekeryds församling (52)	66,1%		
49	Södra Ölands pastorat (46)	66,4%		
50	Ryssby pastorat (51)	68,4%		
51	Månsarps församling (49)	68,5%		
52	Bredaryds pastorat (38)	68,7%		
53	Forshedabygdens församling (47)	72,1%		
54	Döderhults församling (55)	72,5%		
55	Skatelövs pastorat (54)	73,5%		
56	Göteryds pastorat (43)	90,9%		

En procentsats över 50% i den vänstra kolumnen pekar på att dopet var majoritetsval bland alla föräldrar. Ju högre procentsats, desto mindre karaktär av eget ställningstagande är det i lokalsammanhanget att låta döpa sitt barn. Ju lägre procentsats i vänsterkolumnen, desto tydligare är det att församlingen har att uppmuntra föräldrarna att "välja till" dopet för sitt barn. Det kan kräva större ansträngningar och en annan metodik än i sammanhang där dopet är vanligare i befolkningen som helhet.

En låg procentsats i den högra kolumnen innebär sämre förutsättningar för den långsiktiga medlemsutvecklingen än vad en hög procentsats i samma kolumn innebär. I en värld där inga aktiva utträden sker, antalet dödsfall är lika med antalet födsfall och där varje medlem kan och vill uppfylla budet att föröka sig skulle det för varje kyrkotillhörig förälder behöva döpas åtminstone ett barn för att församlingens medlemsantal skulle vara konstant. Av tabellen kan anas att inte ens i en sådan fantasivärld skulle den nuvarande dopfrekvensen bidra till långsiktig stabilitet i fråga om medlemstal i församlingar och pastorat i Växjö stift. För få medlemmar låter döpa sina barn. I den verkliga världen är det fler faktorer än den benägenheten som avgör den långsiktiga (och den kortsiktiga) medlemsutvecklingen i en församling. Antalet dödsfall kan tillsammans med utflyttning och aktiva utträden göra att medlemsantalet minskar även om dopseden är god eller mycket god. På samma sätt kan inflyttning eller en yngre befolkningsstruktur bromsa effekterna av en svag eller mycket svag dopsed. Att alla människor till slut dör ifrån den här världen kan vi inte påverka. Men om de döps eller inte medan de lever, det kan vi påverka. (Det förefaller rimligt att försöka göra det.)

En låg procentsats i någon av kolumnerna är i sig sådan sårbarhetsfaktor att de tio ekonomiska enheterna med störst relativa utmaning tas upp i systematiseringen.

Sammanfattning i punktform

- I takt med att andelen av födda som döps passerar under 50% och sjunker ytterligare ökar dopets karaktär av något som man "väljer till" för sitt barn. Låg procentsats är oroande på både kort och lång sikt.
- Hur stor andel av kyrkotillhöriga som låter döpa sina barn har en tydligare koppling till framtida intäktsutveckling, men är inte den enda parametern som avgör framtida intäktsutveckling. Låg procentsats är oroande på både kort och lång sikt.
- Låg frekvens i någon av kolumnerna är en tydlig sårbarhetsfaktor.

För stiftsstyrelsen

- På vilka sätt kan ett stift påverka förutsättningarna för församlingarnas möjlighet att döpa människor?
- Vad behövs det mer av och vad behövs det mindre av i stiftets främjandearbete på det här området?
- Hur lågt kan en dopfrekvens sjunka före det blir rimligt att inte bara tala om främjande, utan också om tillsyn?

För församlingarna

- Varför väljer människor att döpa sina barn i Sverige 2023?
- Varför väljer människor att döpa sig i Sverige 2023?
- Hur kan vi tala om dopet på ett sätt som bekräftar motiv och upplevelse både hos vuxna och barn som döps?
- Vad gör vi för att öka tillgängligheten för dop? Kan vi göra mer? Vilka är målgrupperna?
- Vad gör vi för att öka efterfrågan på dop? Kan vi göra mer? Vilka är målgrupperna?
- Vilka andra faktorer än vilken andel som döps påverkar hur vårt medlemsantal förändras? (Vad kan vi göra för att påverka och/eller dessa faktorer?)

Exkurs 5:

Förlustaversion

Ett ord som har kommit på modet när psykologisk forskning ska populariseras är *förlustaversion*. För att uttrycka det enkelt: människor grämer sig mer över att tappa 100 kronor än vad de blir glada för att hitta 100 kronor. När en förändring ska ske så kan den förväntade fördelen behöva vara många gånger större för att en person ska acceptera en förväntad förlust. Man vet vad man har men inte vad man får. Den här benägenheten är viktig att förhålla sig till vid allt förändringsarbete. Det tvingar den som vill en förändring att vara tydlig med vad meningen är att förändringen ska föra med sig och varför det är många gånger viktigare än det som säkert eller kanske går förlorat.

Förändringar kommer att behöva ske: i församlingars arbetssätt och i hur Svenska kyrkan hänger ihop i församlingar och pastorat. För att förändringar ska bli bra och leda till bra saker är det ett självändamål att få människor med sig. Det ställer krav på att det finns tydliga mål, att dessa är realistiska och acceptabla. Förändring innebär inte sällan också en sorgprocess där det behövs tid och utrymme att få benämna det som varit.

Frågor till stiftsstyrelsen:

Vad ställer fenomenet förlustaversion för krav på oss i förändringsarbete där vi äger beslutet eller kanske till och med är drivande? Kan det leda till bättre beslut och bättre genomförda beslut om vi tar förlustaversionsutmaningen som en del av processen?

Frågor till församlingar:

Vad behöver vi för verktyg för att kunna arbeta med förändringsarbete så att människor tas med i processen? Hur kan vi skaffa oss dem?

Konfirmandfrekvens

Konfirmation är även den såväl en indikator på den nuvarande andliga temperaturen i församlingen som på framtida utveckling i såväl pastoralt som ekonomiskt hänseende.

Konfirmerade i % av kyrkotillhöriga mäter konfirmationens ställning bland de ungdomar som är medlemmar i Svenska kyrkan. Det finns ett starkt samband mellan att välja att konfirmera sig och att senare i livet låta döpa sina barn. Medlemmar som konfirmeras har också en allmänt starkare relation till Svenska kyrkan och är mindre benägna att aktivt avsluta sitt medlemskap.

Konfirmerade i % av alla 15-åringar visar hur stark ställning konfirmationen har bland alla 15-åringar i enheten. En procentsats över 50% i den högra kolumnen pekar på att konfirmation är ett majoritetsval bland alla ungdomar. Ju högre procentsats, desto mindre karaktär av eget ställningstagande är det i lokalsammanhanget att konfirmeras. Ju lägre procentsats i högerkolumnen, ju tydligare är det att församlingen har att uppmuntra ungdomarna att aktivt välja konfirmation. Det kan kräva större ansträngningar och en annan metodik än i sammanhang där konfirmationen är vanligare i befolkningen som helhet.

För att minska slumpens påverkan, särskilt i små enheter, är procentsatserna snitt av de senaste fyra årens statistik.

Nedan presenteras de 10 svagaste och de 10 starkaste enheterna i Växjö stift. Hela listan och kartor finns i bilaga 2. Siffran inom parentes anger relativ placering i 2021 års rapport.

	Församling/pastorat	Konfirmerade i % av kyrkotillhöriga	Församling/pastorat	Konfirmerade i % av alla 15-åringar
1	Värnamo pastorat (1)	14,7%	Värnamo pastorat (1)	7,6%
2	Gränna-Visingsö pastorat (6)	15,9%	Huskvarna pastorat (3)	9,6%
3	Norrahammars församling (5)	17,3%	Gnosjö pastorat (2)	10,4%
4	Lekeryds församling (4)	21,5%	Gränna-Visingsö pastorat (14)	10,8%
5	Huskvarna pastorat (9)	22,4%	Norrahammars församling (10)	11,3%
6	Jönköpings församling (16)	24,7%	Jönköpings församling (9)	12,1%
7	Rogberga-Öggestorps församling (22)	25,3%	Lessebo församling (5)	14,3%
8	Skärstad-Ölmstads församling (3)	25,4%	Lekeryds församling (8)	14,8%
9	Lessebo församling (10)	26,0%	Barnarp-Ödestugu församling (12)	16,1%
10	Gnosjö pastorat (2)	26,2%	Skärstad-Ölmstads församling (7)	16,4%

47	Alvesta församling (47)	58,8%		Voxtorps pastorat (28)
				39,4%
48	Ryssby pastorat (42)	59,5%		Ryssby pastorat (47)
				40,4%
49	Stenbrohults församling (56)	60,9%		Dörby-Hossmo pastorat (43)
				40,6%
50	Rydaholms församling (54)	63,0%		Hyltebruks pastorat (46)
				40,7%
51	Bredaryds pastorat (50)	63,5%		Markaryds församling (52)
				41,9%
52	Virestad-Härlunda församling (52)	64,4%		Bredaryds pastorat (53)
				48,7%
53	Vislanda-Blädinge församling (41)	65,9%		Vislanda-Blädinge församling (50)
				49,3%
54	Hyltebruks pastorat (48)	66,3%		Virestad-Härlunda församling (56)
				54,6%
55	Skatelövs pastorat (53)	67,5%		Skatelövs pastorat (55)
				61,1%
56	Moheda pastorat (55)	76,9%		Moheda pastorat (54)
				62,8%

En låg procentsats i någon av kolumnerna är i sig sådan sårbarhetsfaktor att de tio ekonomiska enheterna med störst relativa utmaning tas upp i systematiseringen.

Sammanfattning i punktform:

- Hur stor andel av kyrkotillhöriga som konfirmeras ger en föräning både om framtida dop och utträdesbenägenhet. Låg procentsats är oroande på både kort och lång sikt.
- I takt med att andelen av födda som konfirmeras av alla 15-åringar passerar under 50% och sjunker ytterligare ökar konfirmationens karaktär av ställningstagande. Låg procentsats är oroande på både kort och lång sikt.

Frågor till stiftsstyrelsen:

- Vad kan ett stift göra för att främja församlingarnas konfirmandarbete? Vad av allt som skulle kunna göras tror vi skulle ge mest respektive minst effekt i förhållande till hur mycket resurser som används?

Frågor till församlingarna:

- Vad är vi bra på när det gäller att locka ungdomar att konfirmeras? Vad kan vi bli bättre på?

- Vad är vi bra på när det gäller att göra konfirmandtiden meningsfull? Vad kan vi bli bättre på?
- Vad är vi bra på när det gäller att erbjuda delaktighet i församlingens liv efter konfirmationen? Vad kan vi bli bättre på?

Atlas-kvot och Menoetes-tal

Atlas-kvoten är en indikator på vilket medlemsengagemang som församlingarnas arbete byggt upp över tid. Det pekar därmed också på vilket "engagemangskapital" som finns att förvalta för att bära församlingens uppdrag.⁴

Menoetes-tal är Atlas-kvoten ställd i relation till hur personalintensivt enhetens arbete är.⁵ Ju lägre värde, desto svagare är medlemsengagemanget jämfört med omfattningen av det arbete som görs av anställda medarbetare. Ju högre värde, desto mer av församlingens arbete bärs av medlemsengagemang.

För beskrivning av hur Atlas-kvot och Menoetes-tal räknats fram, se sidorna 5-6.

Nedan presenteras de 10 svagaste och de 10 starkaste enheterna i Växjö stift. Hela listan och kartor finns i bilaga 3. Siffran inom parentes anger relativ placering i 2021 års rapport.

	Församling/pastorat	Atlas-kvot		Församling/pastorat	Menoetes-tal
1	Norrahammars församling (1)	0,30		Södermöre pastorat (9)	78
2	Södermöre pastorat (7)	0,34		Huskvarna pastorat (2)	79
3	Förlösa-Kläckeberga församling (3)	0,35		Nässjö pastorat (3)	87
4	Nässjö pastorat (2)	0,35		Norrahammars församling (1)	95
5	Huskvarna pastorat (5)	0,37		Vislanda-Blädinge församling (5)	96
6	Bankeryds församling (4)	0,43		Alvesta församling (13)	103
7	Oskarshamns församling (6)	0,44		Forshedabygdens församling (10)	116
8	Alvesta församling (14)	0,48		Oskarshamns församling (4)	122
9	Skärstad-Ölmstads församling (13)	0,50		Bankeryds församling (6)	125
10	Byarums pastorat (8)	0,52		Jönköpings församling (7)	129
47	Högsby pastorat (44)	1,20		Skatelövs pastorat (54)	269
48	Tingsryds pastorat (47)	1,22		Bredaryds pastorat (38)	271
49	Traryd-Hinneryds pastorat (51)	1,35		Dörby-Hossmo pastorat (51)	297

⁴ Indikatorerna Atlas-kvot och Menoetes-tal beskrivs närmare i styckena om indikator fem och sex, se ovan s. 5-6.

⁵ Menoetes-tal är ju en släkting till Atlas-kvoten, och har därför fått namn av Atlas bror Menoetes.

50	Moheda pastorat (52)	1,36		Moheda pastorat (48)	303
51	Bredaryds pastorat (43)	1,38		Älmhults församling (46)	318
52	Virestad-Härlunda församling (45)	1,45		Markaryds församling (49)	321
53	Stenbrohults församling (50)	1,48		Norra Ölands pastorat (50)	348
54	Ryssby pastorat (54)	1,56		Stenbrohults församling (55)	390
55	Norra Ölands pastorat (53)	1,60		Virestad-Härlunda församling (53)	452
56	Rydaholms församling (56)	1,98		Rydaholms församling (56)	565

En Atlaskvot beräknat på hela Växjö stift blir 0,72. Det är tydligt bättre än en Atlaskvot räknad på hela Svenska kyrkan, vilken blir 0,43.

Ett Menoetes-tal beräknat på hela Växjö stift blir 167. Även det är tydligt bättre än ett tal beräknat på hela Svenska kyrkan, vilket skulle bli 112.

Den sjunde svagaste enheten i Växjö stift i fråga om Atlaskvot fortfarande är aningen bättre än värdet för hela Svenska kyrkan. På samma sätt är den sjunde svagaste i fråga om Menoetes-tal något starkare än värdet för hela Svenska kyrkan.

Detta ger inte anledning att slå sig till ro. Om vi jämför hur Atlas-kvoten för Växjö stift respektive Svenska kyrkan som helhet förändrats mellan 2004 och 2022 så var Växjö stift även 2004 klart starkare, men sedan dess har försprånget minskat. 2004 var Växjö stifts kvot 1,51 och kvoten för Svenska kyrkan som helhet var 0,87. "Gapet" har alltså minskat från 0,64 till 0,29. Det är ett något mindre "gap" än före pandemin.

Ett varningens finger ska också höjas om relativa mått. Om alla presterar mer eller mindre bra är det inte oroande att ligga under medel. Om alla presterar mer eller mindre dåligt är inte ens ett toppresultat en garant för framgång eller kvalitet. Med all sannolikhet behöver alla ekonomiska enheter arbeta för att öka de döpta medlemmarnas engagemang. Resultaten kan då sägas peka mot enheter som verkar ha något som andra kan lära av, och vilka enheter som behöver en större och mer målmedveten insats för att ha möjlighet att vara medlemmarnas kyrka idag och i framtiden.

Det bör också noteras att ett minskande resultat är dubbelt allvarligt. Om engagemanget är konstant så borde ju indikatorerna peka uppåt när kyrkotillhöriga lämnar. Det som skett och sker är alltså att inte bara antalet tillhöriga minskat under perioden, utan också det genomsnittliga engagemanget hos de tillhöriga som finns kvar i eller tillkommit i Svenska kyrkan under perioden.

Sammanfattning i punktform:

- Växjö stift som helhet och merparten av de ekonomiska enheterna har ett bättre läge än Svenska kyrkan som helhet.
- Med stöd av resonemanget kring valet av indikator kan ändå konstateras att mer av församlingarnas uppdrag behöver bäras av de döpta i församlingen.
- Redan en översiktlig blick på resultatet ger vid handen att ytterligare reflektion behövs om relationen mellan samverkan och närhet. Se Exkurs 1 för en första reflektion på empirisk grund.

Frågor till stiftsstyrelsen:

- Ser vi några mönster? Vad skulle det kunna finnas för förklaringar till de mönster vi ser?
- Vad i det som ser bättre ut handlar om annat än demografiska förutsättningar? Kan stiftet göra något för att skapa eller främja sådant som går att påverka? (Struktur, ledarskap, strategier och så vidare...)

Frågor till församlingarna:

- Hur ser det ut hos oss? Varför ser det ut så?
- Ser det bättre eller sämre ut hos oss än församlingar/pastorat som borde ha liknande förutsättningar? Vad kan skillnaderna bero på?
- Vad kan vi göra för att göra det möjligt för den som vill engagera sig i församlingens liv att få utrymme att göra det?
- Vad kan vi göra för att få människor att vilja engagera sig i församlingens liv?
- Hur kan vi arbeta så att också den som vill engagera sig lite eller sällan ska trivas och känna sig välkommen när den väljer att delta i församlingslivet?

Utvecklingen i ekonomiskt hänseende

Här sker en presentation av utvecklingen i ekonomiskt hänseende. Fyra indikatorer används: medlemsantal, antal kyrkotillhöriga per kyrka, likviditet i månader kyrkoavgiftsintäkt och soliditet. Indikatorerna presenteras under respektive rubrik. Kapitlet om Medlemsantal innehåller motiveringar och fördjupningsdelar som har betydelse för övriga kapitel om utvecklingen i ekonomiskt hänseende.

Medlemsantal

Den som är medlem i Svenska kyrkan betalar kyrkoavgift. Kyrkoavgiftsintäkter är församlingens/pastoratets största inkomstkälla. Kyrkoavgiftsintäkten beror av antalet medlemmar i församlingen och medlemmarnas beskattningsbara inkomst (och den nivå för kyrkoavgiften som församlingen/pastoratets kyrkofullmäktige har fastställt). Svenska kyrkan har ett utjämningsystem som omdisponerar medlemsintäkten mellan kyrkans organisatoriska delar utifrån såväl intäkter (rika hjälper fattiga) som kostnader (viss kompensation ges för till exempel stor social utsatthet i församlingen).

Efter de förändrade relationerna mellan Svenska kyrkan och staten har Svenska kyrkans medlemmar som andel av befolkningen minskat. Även om församlingen har ett vistelseansvar även för den som valt att inte vara medlem i Svenska kyrkan får det anses rimligare att beräkna utifrån tillhöriga snarare än folkbokförda inom området. Det är medlemmarna som ska bära den grundläggande uppgift som även riktar sig till andra inom församlingen, både ekonomiskt och i fråga om engagemang.

Fram till dess att det blev en enhetlig begravningsavgift i riket hade folkmängden betydelse för församlingens/pastoratets ekonomiska förmåga att vara begravningshuvudman.

Närhet, samverkan och medlemsengagemang

Det finns inga objektiva mått för att lägga ribban som en ekonomisk enhet bör befinna sig ovanför i fråga om medlemsantal. Vilket ekonomiskt åtagande som ska klaras av beror på faktorer som hur stor "personalkostym" en ekonomisk enhet förutsätts kunna bära. Det är i sin tur kopplat till hur stor del av uppdraget som ska bäras av anställda och hur stor del som ska bäras av döpta medlemmars engagemang. I alla Svenska kyrkans församlingar kommer mer av uppdraget att behöva göras av medlemmar. Det är ännu viktigare utanför de större städerna. (Se Exkurs 2 för en förklaring om varför det är så.)

Här finns det intressen som behöver vägas mot varandra. Det som är bäst för att minska ekonomisk sårbarhet innebär inte automatiskt starkare medlemsengagemang eller bättre resultat i att utföra församlingens uppdrag. Det mesta talar för att i fråga om att främja människors engagemang och möjlighet att långsiktigt ta ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd, är det inte en fördel att pastorala områden blir större. Om indelning/struktur skulle styras endast utifrån pastoral effektivitet, så kan också förhållandevis små ekonomiska enheter anses fullt ändamålsenliga. (De skulle rentav vara möjliga att förorda som en eftersträvansvärd normallösning.)

I fråga om ekonomi är större i allmänhet starkare. En viss sårbarhetsminskning sker även när flera ekonomiskt svaga enheter delar på börda och ansvar, men det uppstår inte ett rikt hushåll bara därför att fattiga flyttar samman. Om hänsyn togs endast till ekonomisk sårbarhet finns det därför tydliga incitament för att tillskapa förhållandevis stora ekonomiska enheter.

En ekonomisk enhet kan sägas bli för liten när den ekonomiska sårbarheten gör att småskalighetens pastorala fördelar inte kan tas tillvara. Omvänt finns det en punkt när en ekonomisk enhet blir så stor att den minskade ekonomiska sårbarheten inte är försvarbar i förhållande till den försvagning av medlemsengagemang som en större ekonomisk enhet kan innebära, särskilt på längre sikt.

Det är inte en naturlag att en större ekonomisk enhet måste leda till ett minskat engagemang från medlemmarnas sida. Syftet med den strukturreform som trädde i kraft 2014 var att det skulle bli möjligt att kombinera mer samverkan med bibehållen närhet. För att syftet ska realiseras i den praktiska verkligheten ställer det stora krav på såväl de samverkande församlingarna som den pastoratsnivå som existerar på grund av församlingarnas samverkan. Erfarenheterna så långt visar att det är svårt. Det finns ekonomiska enheter där bristen på samverkan och samordning gör organisationen tungrodd och trögrörlig. Närheten värnas, men samverkansfördelarna dröjer eller uteblir. Det finns också ekonomiska enheter där mycket av både formell makt och informellt inflytande centraliserats till den övergripande nivån, så att effektivitets- och samverkansmål effektivt lyfter organisationen från den avsedda närheten. Svenska kyrkan rymmer även ekonomiska enheter där dessa tillsynes oförenliga tendenser verkar sida vid sida i organisation.

Med de rambestämmelser som finns och de ekonomiska realiteter som möter Svenska kyrkan är det inte möjligt att med dessa svårigheter i åtanke avstå från att bilda pastorat. Däremot gör dessa svårigheter det nödvändigt att i arbete med framtida samgåenden måste uppmärksamhet och tid ägnas åt att stödja det framtida pastoratet. Det gäller att finna arbetsformer för förtroendevalda så att det blir möjligt att bygga ömsesidigt förtroende och en samverkan där det finns utrymme att bygga såväl det gemensamma som varje församling. Det gäller arbetsorganisation och arbetssätt så att det nya inte bara blir en försvagad eller utspridd version av det som var, utan i stället en möjlighet att komma nära medlemmarna så att de får och kan ta ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd.

Utgångspunkt i en beprövad referenspunkt

En kort tillbakablick kan sätta frågan om referensvärden i ett större perspektiv. Även om församlingarnas ekonomiska bas och ekonomiska åtaganden förändrades under 1900-talet förändrades synen på ett lämpligt medlemsantal för ett pastoralt arbetsområde förhållandevis lite. Från de utredningar som föregick 1909 års lönerogering och fram till millennieskiftet användes samma folkmängd som referenspunkt för storlek på enprästpastorat. (Skillnaden mellan folkmängd och antal medlemmar var liten, eftersom de flesta var medlemmar.) Samtidigt fanns en glidning i synen på hur måttet skulle användas. Vid periodens början användes 2000 invånare som ett idealt tal att sträva mot. 2000 invånare ansågs innebära ett lagom stort pastorat eftersom det gav bäst förutsättningar för utförandet av

församlingens uppdrag. Vid periodens slut var folkmängden 2000 i stället den lagstadgade nedre smärtgränsen för ett pastorats storlek. Talet 2000 var inte heller oomstritt, särskilt inte under den långa debatt som föregick 1962 års stora organisationsförändring i Svenska kyrkan.⁶ (Kyrkliga instanser ville genomgående ha lägre befolkningstal för alla pastoratstyper, Kammarkollegiet och Länsstyrelserna ville ha högre befolkningstal.)

Eftersom talet utgår ifrån ekonomi och arbetssätt vid 1900-talets början kan det inte självklart användas som en absolut norm för nutida förhållanden, i vart fall inte i ekonomiskt hänseende. Stift som under 2000-talet har använt medlemstal som referensmått eller indelningskriterium har inte sällan lagt ribban betydligt högre än 2000 medlemmar. Det finns till och med exempel där tio gånger så många medlemmar har föreslagits som en minsta nivå för en ekonomisk enhet som långsiktigt ska kunna bära sina ekonomiska åtaganden.

Smärtgränsen

Någonstans kan det vara lämpligt att dra en hård gräns, en miniminivå. Det äldre referensvärdet på 2000 kan alltså sägas utgöra beprövad erfarenhet i fråga om en ungefärlig minsta gräns för hur litet ett pastoralt arbetsområde kan vara utan att tappa i ändamålsenlighet i fråga om möjlighet att utföra den grundläggande uppgiften. En ekonomisk enhet med färre än 2000 tillhöriga behöver därför motiveras med synnerliga skäl för att bestå som egen församling/eget pastorat.

Följande pastorat/församlingar med egen ekonomi hade den 1 januari 2022 färre än 2000 kyrkotillhöriga (antalet kyrkotillhöriga 1 januari 2020 inom parentes):

Södra Ljunga församling	1431 (1484)
Ryssby pastorat	1509 (1567)
Virestad-Härlunda församling	1581 (1633)
Göteryds pastorat	1583 (1623)
Rydaholms församling	1708 (1757)
Stenbrohults församling	1830 (1921)

Om vi använder antagandet att församlingar/pastorat i Svenska kyrkan i genomsnitt kommer att få ca 1% färre medlemmar per år, skulle följande pastorat/församlingar med egen ekonomi inom några år (senast år 2030) ha färre än 2000 kyrkotillhöriga (medlemsantal 2020 inom parentes):⁷

Skatelövs pastorat	2026 (2078)
Voxtorps pastorat	2031 (2068)
Vislanda-Blädinge församling	2048 (2102)
Traryd-Hinnerys pastorat	2100 (2210)
Lekeryds församling	2155 (2189)

⁶ Debatten i Växjö stift vid nittonhundratalets mitt kan vara intressant att jämföra dagens samtal och arbete med. Se Keijser, Erik, 2022, "Pastoratsregleringen i Växjö stift 1962", i Växjö stift 850 år : studier och essäer, Aldén, Lars, Bexell Oloph, Sidenvall, Erik (red.), Skellefteå

⁷ En ekonomisk enhet kan ha en förväntad medlemsutveckling som avviker från -1% per år. Den förväntade utvecklingen beror på befolkningssammansättning, in- och utflyttning och liknande variabler. En mindre schematisk undersökning av en enhet får en säkrare prognos

En ytterligare grupp bestående av Barnarp-Ödestugu församling, Forshedabygdens församling, Bredaryds pastorat, Berga pastorat och Moheda pastorat skulle vara näst i tur att närma sig 2000 kyrkotillhöriga först under perioden 2030-2040.

Om det var minimiantalet, vad är idealet?

Om färre än 2000 är för lite, hur mycket är lagom? Att välja ett antal till att vara lägsta antal tillhöriga i ekonomiska enheter i Växjö stift skulle i någon mening göra det enkelt för stiftsstyrelsen att driva och besluta i struktur- och indelningsfrågor. Då räcker det med en titt i matrikeln, en blank karta, en penna och en linjal för att veta hur kartan måste se ut. Det stora problemet med ett sådant mått är att utan objektiva argument för vilket antal som skulle gälla så saknar måttet legitimitet. Om det är fråga om en gissning, om än en kvalificerad sådan, går det inte att sakligt motivera varför 5000 är bättre än 4000, eller varför en hård gräns ska gå vid 8000 eller 10 000.

Därmed är det orimligt att arbeta utifrån ett idealmått. Avgörandet måste i slutändan fällas av en samlad bedömning av inte bara antalet tillhöriga utan ekonomin och det pastorala livet som det verkligen ser ut.

Därmed följer i denna utredning i stället för utsortering med hjälp av idealmått en genomgång av ytterligare indikatorer. Att en ekonomisk enhet "faller ut" vad gäller medlemsantal behöver inte betyda att ett samgående behövs. Men när andra indikatorer visar på svagheter eller utmaningar kan det tillsammans med (men också utan) ett litet medlemsantal vara skäl för samgående.

När ett ärende är initierat är det lämpligt att ta ett helhetsgrepp på närliggande ekonomiska enheter, så att inte samma församlingar i onödan blir föremål för organisationsförändring med täta mellanrum.

Svaret på frågan i rubriken är alltså att det inte finns en ideal storlek som ekonomiska enheter bör pressas mot. Om arbetet börjar där behov tycks störst kommer det arbetet i sinom tid att avstanna vid en punkt när det står klart att de ekonomiska enheterna i Växjö stift har uppnått en stabil struktur och indelning. Den punkten kan tänkas ligga så långt fram i tiden att måttet skulle behöva revideras längs vägen i takt med att arbetssätt i Svenska kyrkan förändras. Den organisatoriska strukturförändringen sker samtidigt som andra strukturer förändras eller kommer att behöva förändras. Att forcera fram en storskalig organisatorisk struktur för att konservera personalintensiva arbetssätt skulle riskera att försvåra eller försämra genomförandet av den strukturförändringen som gäller relationen anställd-medlem, som väl får sägas vara den strukturförändring som lär ha störst betydelse för Svenska kyrkans läge år 2100 – om Herren dröjer.

Eftersom det inte är entydigt att större är starkare eller bättre, redovisas inte de tio största enheterna.

Sammanfattning i punktform:

- Beprövad erfarenhet pekar mot att 2000 kyrkotillhöriga är en rimlig nedre absolut gräns för storleken på ett pastoralt område som också är en egen ekonomisk enhet.
- Det finns vägande skäl mot att utgå ifrån att det finns en ideal minstastorlek på ekonomiska enheter. När de ekonomiska måtten pekar i den riktningen kan en enhet som är större än 2000 kyrkotillhöriga behöva bli föremål för samgående. Samtidigt kan en samlad bedömning av lokala förutsättningar visa att även förhållandevis små ekonomiska enheter är pastoralt

och ekonomiskt hållbara under överblickbar tid. Varje fall måste prövas utifrån lokala förutsättningar och behov.

Frågor till stiftsstyrelsen:

- Vad kan stiftet göra för att främja tillräckligt stora ekonomiska enheter som rymmer tillräckligt små pastorala områden (det vill säga församlingar)?
- Vad kan stiftet göra för att ge församlingarna verktyg att ta ett aktivt grepp i förhållande till den demografiska förändringen lokalt?

Frågor till församlingarna:

- Hur ser det ut framåt med demografiska förändringar – flyttar människor ut eller in? Hur många kan tänkas födas och hur många kan tänkas dö?
- Vad kan vi göra för att behålla de tillhöriga vi har?
- Vad kan vi göra för att människor ska bli tillhöriga för första gången eller bli tillhöriga på nytt?
- Finns det alternativa finansieringsformer till medlemsavgifter? Går det till exempel att få sommargäster från andra länder att samlas i och kring kyrkans liv?

Antal kyrkotillhöriga/kyrka

Antalet tillhöriga är ensamt ett trubbigt mått. Det måste ställas i relation till vilket åtagande medlemmarna förväntas klara, det vill säga om den ekonomiska basen är tillräcklig för att utföra den grundläggande uppgiften (inklusive att äga och underhålla de fastigheter som behövs för uppdraget).

En viktig och kostsam resurs är kyrkobyggnader. Även om kyrkobyggnader i framtiden skulle kunna överlåtas på Trossamfundet Svenska kyrkan kan det antas att många församlingar och pastorat, särskilt om kyrkobyggnaden ligger på landsbygden och/eller på kyrkogårdstomt, i det längsta vill avstå från att sälja kyrkobyggnaden eller överlåta den till trossamfundet. En hög kostnad för att underhålla (och utveckla) en kyrkobyggnad i förhållande till antalet medlemmar innebär en sämre möjlighet för församlingen att anställa människor som kan bistå församlingen i att utföra sin grundläggande uppgift. Det är en framtid som i olika grad kommer att möta de församlingar som inte har en realistisk möjlighet att minska kostnaden för kyrkobyggnaderna och/eller andra fastigheter. Utöver att församlingarna i fråga behöver se om sitt hus i fråga om fastighetsbeståndet, kommer det att krävas strategiskt arbete för att rusta och bemyndiga medlemmar att vara kyrka på platsen. Medlemsmässigt små enheter med många kyrkor kan behöva samgå i pastorat för att minska den ekonomiska sårbarheten. Få medlemmar per kyrka är därutöver (liksom få tillhöriga) inte med nödvändighet ensamt ett skäl att initiera ett samgående.

Genomsnittet för antalet kyrkotillhöriga per kyrka är i hela Svenska kyrkan: 1668 (1721)

Beräknat på Växjö stift är snittet betydligt lägre: 1165 (1202)

Värden inom parentes avser år 2020.

Växjö stift är alltså ”kyrktätare” än genomsnittet i Svenska kyrkan. Jämför vi kontrakten i Växjö stift finns även där en spridning (värden inom parentes avser år 2020):

Växjö domkyrkokontrakt	1442 (1469)
Allbo-Sunnerbo kontrakt	917 (949)
Södra Vätterbygdens kontrakt	1971 (2030)
Östbo-Västbo kontrakt	866 (924)
Njudung-Östra Värends kontrakt	744 (773)
Kalmar-Ölands kontrakt	1080 (1099)
Stranda-Möre kontrakt	1520 (1533)

Skillnader kan vara betydande inom ett och samma kontrakt. Exempelvis så har pastoraten på Öland mycket färre tillhöriga per kyrka jämfört med Kalmar-Ölands kontrakt i övrigt.

Uppställningen på kontrakt ger vid handen hur många tillhöriga per kyrka det skulle bli om kontraktet hade bestått av ett enda pastorat och kan bidra till att ge en realistisk bild av hur nära det i stiftets olika delar går att komma andra referensvärden. (Till exempel genomsnittet i Svenska kyrkan eller hela stiftet.)

De tio ekonomiska enheter med minst genomsnittligt antal medlemmar per kyrka ser ut enligt nedan 2022, (2020):

1. Södra Ljunga församling	358 (371)
2. Norra Ölands pastorat	420 (435)
3. Berga pastorat	429 (440)
4. Forshedabygdens församling	469 (486)
5. Ryssby pastorat	503 (522)
6. Voxtorps pastorat	508 (517)
7. Göteryds pastorat	528 (541)
8. Södra Ölands pastorat	558 (562)
9. Högsby pastorat	561 (597)
10. Hyltebruks pastorat	581 (602)

Eftersom det inte är entydigt att färre kyrkor är starkare eller bättre, vid någon punkt blir ju kyrkorna för få i förhållande till antalet tillhöriga, redovisas inte de tio största enheterna.

Sammanfattning i punktform:

- Antalet kyrkotillhöriga per kyrka är en tydlig indikator på en ekonomisk enhets ekonomiska börda i fråga om fastighetsförvaltning.
- Om inte hänsyn tas till att kyrktätheten varierar stort mellan Svenska kyrkans stift och kontrakten inom stiftet, kan indikatorn bli onödigt förändringsdrivande. Snittet i Växjö stift kan aldrig bli högre än 1165 om inte kyrkor får annan användning eller medlemstalet ökar.

Frågor till stiftsstyrelsen:

- Behöver stiftsorganisationen ta ett mer samlat grepp i att stötta församlingar till att både våga satsa mer på vissa kyrkobyggnader och att satsa mindre på vissa andra kyrkobyggnader?

Frågor till församlingarna:

- Behöver vi alla kyrkobyggnader för att utföra den grundläggande uppgiften? Vad ska vi göra med de kyrkobyggnader vi inte behöver för huvuduppdragets skull?
- Kan vi samla mer av det vi gör i kyrkobyggnad eller kyrkobyggnader och på så sätt göra andra lokaler möjliga att avyttra?
- Finns det klokare sätt att använda våra kyrkobyggnader så att miljöpåverkan minskar på grund av minskat resande och/eller minskad uppvärmning?

Likviditet i månader kyrkoavgiftsintäkt

Likviditet är ett mått på kortsiktig betalningsförmåga. I Svenska kyrkan används ofta måttet likviditet satt i relation till kyrkoavgiftsintäkten. Enheten som presenteras i tabellen svarar på frågan: Hur många månader skulle omsättningstillgångarna minus de kortfristiga skulderna räcka om det inte betalades ut någon kyrkoavgift?

I kortfristiga skulder ingår posten villkorade bidrag, vilka förväntas användas av församlingen/pastoratet inom ett år.

Församlingar/pastorat kan som en åtgärd i likviditetsförbättring överföra de medel som finns i finansiella anläggningstillgångar (värdepapper) till likvida medel. Ett flertal församlingar/pastorat sitter med värdepappersdepåer där ursprunget är likviditetsöverskott som uppkommit när man till exempel fått gåva/arv eller sålt en fastighet.

Snittet i Svenska kyrkan är: 6,8 månader (7,3 månader år 2021)

Snittet i Växjö stift är: 10,3 månader (10,2 månader år 2021)

De tio församlingar/pastorat med lägst likviditet mätt i månader kyrkoavgift 2022 var, värden inom parentes anger värdet år 2020:

1. Ryssby pastorat	-3,7 (1,5)
2. Kalmar pastorat	-3,6 (-3,8)
3. Södra Ölands pastorat	-1,9 (3,7)
4. Berga pastorat	-1,8 (0,8)
5. Döderhults pastorat	-0,2 (-0,3)
6. Oskarshamns församling	0,2 (0,1)
7. Jönköpings församling	0,7 (-1,2)
8. Huskvarna pastorat	1,2 (3,9)
9. Månsarps församling	1,8 (-2,3)
10. Traryds-Hinneryds pastorat	1,8 (-1,4)

En för låg likviditet kan innebära svårigheter för församlingen att utföra sitt uppdrag eftersom det ekonomiska rörelseutrymmet är litet. En låg likviditet innebär dessutom att församlingen/pastoratet har en särskild sårbarhet vid plötsliga stora utgifter eller vid ytterligare försämrad ekonomi. En lagom stor likviditet innebär att församlingen dels omsätter resurser i att utföra sitt uppdrag, dels har manöverutrymme för att anpassa sig för förändringar. En allt för hög likviditet innebär att tillgängliga resurser samlas på hög snarare än används för att utföra eller bidra till att församlingens uppgift blir utförd.

Eftersom det inte är entydigt att största möjliga likviditet är bra, det betyder ju att pengarna samlas på hög i stället för att användas för ändamålet, redovisas inte enheterna med högst likviditet.

Sammanfattning i punktform:

Avsnittet är så kort att en sammanfattning till största del skulle vara en upprepning.

Frågor till stiftsstyrelsen:

- Vad skulle en stiftsorganisation kunna göra aktivt eller passivt för att främja en god ekonomisk hushållning i församlingar/pastorat?

Frågor till församlingarna:

- Hur ser vår likviditet ut idag och över tid? Varför ser den ut så?
- Vad har vi för sätt att tillfälligt eller på längre sikt öka likviditeten?
- När är det klokt att använda likvida medel och när är det klokt att istället använda lån för att betala något?

Soliditet

Soliditet är ett mått på hur stor andel av tillgångarna som är finansierade av eget kapital (snarare än lån). Det är ett mått på församlingens/pastoratets långsiktiga betalningsförmåga. Det kan noteras att en betydande del av kapitalet kan vara bundet i till exempel kyrkobyggnader. (Det kan därmed svårligen frigöras.)

Snittet i Svenska kyrkan är: 79% (80 % år 2020)

Snittet i Växjö stift är: 81% (80% år 2020)

De tio pastorat/församlingar med lägst soliditet i Växjö stift 2022 var, inom parates anges värdet för 2020:

1. Kalmar pastorat	53% (56%)
2. Södra Ljunga församling	57% (55%)
3. Älmhults pastorat	58% (56%)
4. Nybro pastorat	64% (64%)
5. Södra Ölands pastorat	68% (67%)
6. Oskarshamns församling	69% (69%)
7. Huskvarna pastorat	73% (74%)
8. Skillingaryds pastorat	73% (74%)
9. Traryd-Hinneryds pastorat	75% (72%)
10. Byarums pastorat	75% (74%)

En lägre soliditet innebär en sårbarhet dels såtillvida att pastoratets/församlingens ekonomi blir mer räntekänslig, dels såtillvida att pastoratet/församlingen har sämre förutsättningar att investera för långsiktiga behov och att klara kortsiktiga oplanerade händelser med hjälp av lån. En mycket hög soliditet kan bero på att önskvärda eller nödvändiga investeringar inte sker och/eller att medel inte omsätts i verksamhet. Man kan likna det vid att inte ha några lån på sin privatbostad samtidigt som det kanske samtidigt finns ett behov av att renovera fönster, stammar och tak. Inte alla skulder syns i räkenskaperna. Eftersom det alltså inte är entydigt att största möjliga soliditet är bra, det kan till exempel peka på att nödvändiga investeringar inte görs, presenteras inte de mest solida enheterna i rapporten.

Sammanfattning i punktform:

Avsnittet är så kort att en sammanfattning till största del skulle vara en upprepning.

Frågor till stiftsstyrelsen:

- Vad skulle en stiftsorganisation kunna göra aktivt eller passivt för att främja en god ekonomisk hushållning i församlingar/pastorat?
-

Frågor till församlingarna:

- Hur ser vår soliditet ut idag och över tid? Varför ser den ut så?
- Skulle vi behöva öka vår soliditet? Vad finns det för vägar dit?

- Beror vår soliditet på att vi låtit bli att göra investeringar? Kan det vara långsiktigt klokt för oss att våga satsa på till exempel åtgärder för att minska energikostnader?

Exkurs 6:

Pastoratet i lyxfällan eller pengarna i församlingsmadrassen?

Ett företag har en verksamhet och det ska ge bästa möjliga ekonomiska avkastning. En församling/ett pastorat får en del av människors ekonomiska avkastning och ska med den ge bästa och mesta möjliga kyrkoliv. Det finns två diken att hamna i. Pastorat/församlingar kan hamna i lyxfällan och tänka att pengar kommer det alltid, vi behöver inte jobba för dem. Det leder i längden till att medlen används varken klokt eller till det de ska. Pastorat/församlingar kan också hamna i diket att man är så orolig för de dåliga åren som ska komma någon gång (det har varit snart i många år nu) att det kanske är bäst att stoppa lite till i madrassen. Bägge diken är att missbruka de pund som vi har blivit anförtrodda.

Frågor till stiftsstyrelsen:

- Vad kan stiftsorganisationen göra aktivt eller passivt för att främja en god ekonomisk hushållning i församlingarna?

Frågor till församlingarna:

- Hur hade vi använt våra medel om vi istället var ett vinstdrivande företag? Vad av det skulle vara mer sunt och vad skulle vara mindre sunt för en församling att göra?
- Hur vet vi att vi använder pengarna på rätt sätt?
- Om vi skulle börja tänka på pengar vi använder i verksamheter som ett slags investeringar, vad skulle vara de investeringar som gav bäst avkastning?
- Finns det medel som vi inte använder? Vad skulle vi kunna uppnå om vi vågade använda dem?
- Hur mycket ekonomiska reserver behöver vi *egentligen*? (När är marginalen ansvarslost liten och när är den ansvarslost stor?)

Systematisering och summering

Redan en översiktlig jämförelse mellan tabellerna ger vid handen att svag ekonomi eller liten enhet inte behöver motsvaras av svårigheter i pastoralt hänseende. Omvänt verkar inte en stark ekonomi och/eller en stor enhet med automatik eller självklarhet leda till goda pastorala resultat. Detta mönster är redan känt och i år finns det inte med någon systematisk tabell för att visa på det som redan är känt och som redan den översiktliga jämförelsen i några stickprov ger vid handen.

Vad gäller Atkas-kvoten och Menoetes-talet har konstaterats att nästan alla ekonomiska enheter i Växjö stift har ett bättre läge än genomsnittet i Svenska kyrkan. Det förtar inte utmaningens omfattning. Också i Växjö stift behöver en strukturförändring ske i den meningen att Svenska kyrkans medlemmar i framtiden behöver bära ett större ansvar för sin kyrka samtidigt som anställdas roll förändras från utförare till möjliggörare. Att indikatorerna pekar på ett relativt sett starkt medlemsengagemang i Växjö stift betyder inte att utmaningen inte gäller oss. Det finns redan idag ekonomiska enheter som har betydande svårigheter att "få ihop" ett kyrkofullmäktige. Grunden för rekryteringen till uppdraget som förtroendevald är att det finns "allmänengagerade" medlemmar att kalla till uppdraget. Samma förutsättning gäller rekrytering till kyrklig tjänst. Spetsen på pyramiden kan inte gärna vara större än basen.

Den relativa styrkan betyder alltså att många ekonomiska enheter har ett bättre utgångsläge i att möta framtiden än det utgångsläge som finns på andra håll i Svenska kyrkan. Även här gäller att de starkaste lär ha kunskap och erfarenheter som kan vara till hjälp i andra sammanhang.

De ekonomiska måtten är i en mening absoluta. När pengarna är slut så är de det. I en annan mening relativiserar utvecklingen deras betydelse: de goda åren är slut. Alla församlingar och pastorat kommer att behöva förhålla sig till en mindre och inom överskådlig tid minskande ekonomisk kostym. Samtidigt är det inte självklart att församling/pastorat 2040 ska arbeta på samma sätt och med samma tillgång till anställda resurser som en församling 2000 eller 2020. Här finns en balansgång i att säkra tillräcklig ekonomisk styrka för att bära uppdraget enligt normer i Svenska kyrkan och i samhället i stort, samtidigt som organisationsåtgärder för att säkra ekonomin kan försvaga medlemsengagemanget. Utöver att medlemsengagemanget har ett värde i sig, innebär ett försvagat medlemsengagemang på längre sikt även minskade ekonomiska resurser.

Strukturförändringar i betydelsen att utvidga eller tillskapa pastorat kommer att behövas. Det sätt de genomförs och hur de nya organisationerna arbetar för att behålla eller öka medlemsengagemanget kommer att ha stor betydelse för om strukturförändringarna kan bidra till en stark lokal kyrka. Ekonomin är viktig, men medlemmarnas engagemang och förtroende är kyrkans viktigaste tillgång.

Hösten 2023 skedde återrapport av 2020 års rapport till stiftsstyrelsen. Återrapporten innehåller förslag på åtgärder från stiftsstyrelsens sida. Förslagen har sin grund både i dialogen med församlingar och pastorat och i den utveckling vi i den här rapporten ser fortsätta. För förslag på åtgärder, se återrapporten (S 2020-0558:28). I rapporten konstateras att stiftsstyrelsen utifrån föreliggande rapport bör överväga att utöka antalet dialogdeltagare.

Ett sätt att ta sig an detta är att utöka så att samtliga av de 15 minsta pastoraten/församlingarna med egen ekonomi ingår. Det skulle i så fall innebära Barnarp-Ödestugu församlingar, Forshedabygdens församling, Bredaryds pastorat och Berga pastorat tillkommer. Utöver detta kan övervägas om naturliga kamrater till tidigare deltagare i form av till exempel Skärstad-Ölmstad församling och Skillingaryds församling bjuds in. I första rummet har stiftsstyrelsen att ta ställning till om den själv vill välja fortsättningen eller om det att bjuda in till eller "avskrivna" deltagande i vidare samtal mer är en fråga för det löpande arbete som

utförs av stiftskansliet tillsammans med arbetsutskottets grupp för arbetet med indelningsfrågor. Den frågan är nära på helt och hållet politiskt till sin natur och får därmed anses ligga utanför vad den här rapporten kan eller bör lämna beslutsförslag om.

Frågor till stiftsstyrelsen:

- Vad ser vi för mönster?
- Vad var som vi trodde och vad var annorlunda?
- Vad kan vi se för förklaringar till att det ser ut som det gör?
- Och vad kan vi göra med den här informationen?

Frågor till församlingarna:

- Hur ser vi ut jämfört med andra som vi tycker att det är rimligt att jämföra oss med? Finns det skillnader och vad tror vi att de beror på?
- Var verkar våra utmaningar främst finnas?
- Vilka styrkor har vi och vilka svagheter har vi? Tror vi att det är klokast att satsa på att arbeta med svagheter eller kan det att styrka styrkorna vara ett klokare sätt att komma till rätta med svagheter?

Bilaga 1. Hela doplistan

	Namn på församling/pastorat	Döpta i % av födda	Namn på församling/pastorat	Döpta i % av födda med minst en kyrkotillhörig förälder
1	Huskvarna pastorat (1)	28,9%	Data saknas ännu (2023-10-18) i VISA – rapporten kan kompletteras efter uppdatering	
2	Jönköpings församling (4)	29,5%		
3	Älmhults församling (5)	31,9%		
4	Lessebo församling (8)	32,2%		
5	Nässjö pastorat (7)	33,2%		
6	Värnamo pastorat (9)	33,5%		
7	Alvesta församling (3)	33,9%		
8	Traryd-Hinneryds pastorat (2)	34,1%		
9	Barnarp-Ödestugu församling (16)	35,5%		
10	Kalmar pastorat (11)	36,7%		
11	Skillingaryds församling (17)	38,4%		
12	Gnosjö pastorat (6)	38,5%		
13	Oskarshamns församling (20)	39,5%		
14	Ljungby pastorat (22)	40,3%		
15	Norrahammars församling (21)	40,8%		
16	Högsby pastorat (15)	41,1%		
17	Uppvidinge pastorat (13)	42,0%		
18	Gislaveds pastorat (18)	42,2%		
19	Hyltebruks pastorat (10)	42,4%		
20	Växjö pastorat (12)	42,8%		
21	Nybro pastorat (14)	42,9%		
22	Rydaholms församling (24)	42,9%		
23	Sävsjö pastorat (23)	44,6%		
24	Skärstad-Ölmstads församling (19)	46,5%		

25	Emmaboda pastorat (35)	49,4%		
26	Byarums pastorat (26)	49,7%		
27	Berga pastorat (33)	50,7%		
28	Gränna-Visingsö pastorat (41)	51,1%		
29	Vetlanda pastorat (27)	51,6%		
30	Tingsryds pastorat (30)	52,6%		
31	Rogberga-Öggestorps församling (28)	53,0%		
32	Stenbrohults församling (25)	53,4%		
33	Norra Ölands pastorat (48)	54,3%		
34	Förlösa-Kläckeberga församling (39)	54,5%		
35	Ryssby-Åby pastorat (31)	54,8%		
36	Torsås pastorat (44)	54,9%		
37	Bankeryds församling (32)	55,1%		
38	Mönsterås-Fliseryds pastorat (29)	55,6%		
39	Dörby-Hossmo pastorat (45)	56,0%		
40	Markaryds församling (34)	56,1%		
41	Moheda pastorat (36)	57,9%		
42	Ålems församling (37)	58,2%		
43	Voxtorps pastorat (40)	60,9%		
44	Södermöre pastorat (50)	60,9%		
45	Vislanda-Blädinge församling (42)	61,9%		
46	Södra Ljunga församling (46)	62,4%		
47	Virestad-Härlunda församling (56)	64,4%		
48	Lekeryds församling (52)	66,1%		
49	Södra Ölands pastorat (46)	66,4%		
50	Ryssby pastorat (51)	68,4%		
51	Månsarps församling (49)	68,5%		
52	Bredaryds pastorat (38)	68,7%		
53	Forshedabygdens församling (47)	72,1%		
54	Döderhults församling (55)	72,5%		

55	Skatelövs pastorat (54)	73,5%		
56	Göteryds pastorat (43)	90,9%		

Tidigare rapporter har innehållit färglagda kartor. Det är ett betydande arbete i tid att göra kartorna och vi har avvaktat utlovad komplettering av data in mot slutet av vår deadline. (Kartorna behöver göras i följd.) Konsekvensen har tyvärr blivit att varken data eller karta kommer med i den här versionen. Det är förstås möjligt att när data kommit in göra en version 1.1 med kompletta data och med kartor.

Bilaga 2. Hela konfirmationslistan

	Församling/pastorat	Konfirmerade i % av kyrkotillhöriga		Församling pastorat	Konfirmerade i % av alla 15-åringar
1	Värnamo pastorat (1)	14,7%		Värnamo pastorat (1)	7,6%
2	Gränna-Visingsö pastorat (6)	15,9%		Huskvarna pastorat (3)	9,6%
3	Norrahammars församling (5)	17,3%		Gnosjö pastorat (2)	10,4%
4	Lekeryds församling (4)	21,5%		Gränna-Visingsö pastorat (14)	10,8%
5	Huskvarna pastorat (9)	22,4%		Norrahammars församling (10)	11,3%
6	Jönköpings församling (16)	24,7%		Jönköpings församling (9)	12,1%
7	Rogberga-Öggestorps församling (22)	25,3%		Lessebo församling (5)	14,3%
8	Skärstad-Ölmstads församling (3)	25,4%		Lekeryds församling (8)	14,8%
9	Lessebo församling (10)	26,0%		Barnarp-Ödestugu församling (12)	16,1%
10	Gnosjö pastorat (2)	26,2%		Skärstad-Ölmstads församling (7)	16,4%
11	Ljungby pastorat (8)	27,1%		Ljungby pastorat (6)	16,9%
12	Månsarps församling (15)	27,7%		Rogberga-Öggestorps församling (24)	17,2%
13	Förlösa-Kläckeberga församling (14)	27,7%		Nässjö pastorat (4)	17,6%
14	Döderhults församling (26)	29,0%		Traryd-Hinneryds pastorat (13)	18,0%
15	Barnarp-Ödestugu församling (18)	29,1%		Förlösa-Kläckeberga församling (19)	19,3%
16	Ryssby-Åby pastorat (13)	30,4%		Bankeryds församling (15)	19,7%
17	Södra Ölands pastorat (17)	30,6%		Oskarshamns församling (11)	20,2%
18	Bankeryds församling (12)	31,1%		Mönsterås-Fliseryds pastorat (18)	20,5%
19	Södermöre pastorat (25)	32,0%		Kalmar pastorat (16)	21,4%
20	Nässjö pastorat (7)	33,1%		Månsarps församling (21)	21,5%
21	Traryd-Hinneryds pastorat (20)	33,5%		Döderhults församling (36)	21,6%
22	Oskarshamns församling (11)	34,1%		Emmaboda pastorat (27)	22,4%

23	Norra Ölands pastorat (21)	34,4%		Ryssby-Åby pastorat (23)	22,9%
24	Tingsryds pastorat (35)	35,5%		Uppvidinge pastorat (17)	23,3%
25	Mönsterås-Fliseryds pastorat (24)	35,5%		Nybro pastorat (20)	23,3%
26	Torsås pastorat (30)	36,1%		Norra Ölands pastorat (25)	23,4%
27	Kalmar pastorat (27)	37,1%		Tingsryds pastorat (38)	23,4%
28	Göteryds pastorat (19)	37,2%		Södra Ölands pastorat (26)	23,5%
29	Nybro pastorat (23)	39,4%		Södermøre pastorat (37)	25,2%
30	Emmaboda pastorat (34)	40,5%		Göteryds pastorat (22)	25,6%
31	Berga pastorat (43)	43,4%		Torsås pastorat (31)	25,8%
32	Uppvidinge pastorat (31)	44,3%		Älmhults församling (39)	26,0%
33	Vetlanda pastorat (33)	44,7%		Vetlanda pastorat (29)	26,4%
34	Ålems församling (28)	44,8%		Sävsjö pastorat (30)	27,3%
35	Forshedabygdens församling (44)	46,5%		Högsby pastorat (33)	28,0%
36	Högsby pastorat (36)	48,8%		Alvesta församling (34)	28,7%
37	Södra Ljunga församling (32)	49,0%		Gislaveds pastorat (35)	29,6%
38	Växjö pastorat (40)	50,4%		Forshedabygdens församling (42)	30,4%
39	Älmhults församling (46)	50,8%		Berga pastorat (49)	30,5%
40	Gislaveds pastorat (37)	51,5%		Växjö pastorat (40)	31,3%
41	Voxtorps pastorat (29)	51,6%		Ålems församling (32)	31,8%
42	Byarums pastorat (38)	54,2%		Skillingaryds församling (48)	32,1%
43	Skillingaryds församling (51)	54,8%		Byarums pastorat (41)	34,8%
44	Dörby-Hossmo pastorat (39)	56,5%		Rydaholms församling (44)	34,9%
45	Markaryds församling (49)	57,0%		Södra Ljunga församling (45)	35,8%
46	Sävsjö pastorat (45)	58,6%		Stenbrohults församling (51)	36,1%
47	Alvesta församling (47)	58,8%		Voxtorps pastorat (28)	39,4%
48	Ryssby pastorat (42)	59,5%		Ryssby pastorat (47)	40,4%
49	Stenbrohults församling (56)	60,9%		Dörby-Hossmo pastorat (43)	40,6%
50	Rydaholms församling (54)	63,0%		Hyltebruks pastorat (46)	40,7%

51	Bredaryds pastorat (50)	63,5%		Markaryds församling (52)	41,9%
52	Virestad-Härlunda församling (52)	64,4%		Bredaryds pastorat (53)	48,7%
53	Vislanda-Blädinge församling (41)	65,9%		Vislanda-Blädinge församling (50)	49,3%
54	Hyltebruks pastorat (48)	66,3%		Virestad-Härlunda församling (56)	54,6%
55	Skatelövs pastorat (53)	67,5%		Skatelövs pastorat (55)	61,1%
56	Moheda pastorat (55)	76,9%		Moheda pastorat (54)	62,8%

Tidigare rapporter har innehållit färglagda kartor. Det är ett betydande arbete i tid att göra kartorna och vi har avvaktat utlovad komplettering av data in mot slutet av vår deadline. (Kartorna behöver göras i följd.) Konsekvensen har tyvärr blivit att varken data eller karta kommer med i den här versionen. Det är förstås möjligt att när data kommit in göra en version 1.1 med kompletta data och med kartor.

Bilaga 3. Atlas-kvot och Menoetes-tal hela listan

(Placering i 2021 års rapport inom parentes.)

	Församling/pastorat	Atlas-kvot		Församling/pastorat	Menoetes-tal
1	Norrahammars församling (1)	0,30		Södermöre pastorat (9)	78
2	Södermöre pastorat (7)	0,34		Huskvarna pastorat (2)	79
3	Förlösa-Kläckeberga församling (3)	0,35		Nässjö pastorat (3)	87
4	Nässjö pastorat (2)	0,35		Norrahammars församling (1)	95
5	Huskvarna pastorat (5)	0,37		Vislanda-Blädinge församling (5)	96
6	Bankeryds församling (4)	0,43		Alvesta församling (13)	103
7	Oskarshamns församling (6)	0,44		Forshedabygdens församling (10)	116
8	Alvesta församling (14)	0,48		Oskarshamns församling (4)	122
9	Skärstad-Ölmstads församling (13)	0,50		Bankeryds församling (6)	125
10	Byarums pastorat (8)	0,52		Jönköpings församling (7)	129
11	Värnamo församling (23)	0,55		Ryssby pastorat (27)	138
12	Rogberga-Öggestorps församling (10)	0,55		Vetlanda pastorat (8)	140
13	Jönköpings församling (9)	0,58		Värnamo församling (28)	141
14	Växjö pastorat (11)	0,58		Skärstad-Ölmstads församling (17)	142
15	Forshedabygdens församling (29)	0,59		Förlösa-Kläckeberga församling (19)	144
16	Torsås pastorat (12)	0,60		Skillingaryds församling (23)	145
17	Skillingaryds församling (15)	0,61		Växjö pastorat (14)	146
18	Barnarp-Ödestugu församling (20)	0,63		Lekeryds församling (35)	149
19	Månsarps församling (27)	0,64		Lessebo församling (22)	153
20	Lessebo församling (24)	0,64		Berga pastorat (36)	154
21	Nybro pastorat (16)	0,68		Torsås pastorat (21)	155
22	Kalmar pastorat (21)	0,70		Gnosjö pastorat (11)	158
23	Vislanda-Blädinge församling (17)	0,70		Barnarp-Ödestugu församling (15)	158

24	Emmaboda pastorat (28)	0,73		Nybro pastorat (20)	161
25	Mönsterås-Fliseryds pastorat (19)	0,73		Byarums pastorat (16)	163
26	Vetlanda pastorat (18)	0,75		Rogberga-Öggestorps församling (26)	167
27	Gnosjö pastorat (22)	0,76		Kalmar pastorat (24)	174
28	Ryssby-Åby pastorat (40)	0,78		Ryssby-Åby pastorat (41)	177
29	Ålems församling (25)	0,80		Södra Ölands pastorat (29)	178
30	Ljungby pastorat (26)	0,83		Uppvidinge pastorat (34)	178
31	Lekeryds församling (34)	0,84		Voxtorps pastorat (18)	179
32	Gislaveds pastorat (30)	0,88		Gränna-Visingsö pastorat (31)	179
33	Berga pastorat (39)	0,89		Göteryds pastorat (43)	185
34	Södra Ölands pastorat (31)	0,91		Gislaveds pastorat (30)	191
35	Uppvidinge pastorat (36)	0,93		Ljungby pastorat (25)	193
36	Göteryds pastorat (49)	0,95		Emmaboda pastorat (32)	193
37	Gränna-Visingsö pastorat (37)	0,99		Månsarps församling (33)	200
38	Sävsjö pastorat (41)	1,01		Döderhults församling (52)	205
39	Dörby-Hossmo pastorat (35)	1,01		Högsby pastorat (40)	214
40	Skatelövs pastorat (55)	1,05		Mönsterås-Fliseryds pastorat (12)	216
41	Voxtorps pastorat (32)	1,06		Ålems församling (45)	228
42	Markaryds församling (38)	1,06		Sävsjö pastorat (47)	229
43	Älmhults församling (33)	1,08		Södra Ljunga församling (37)	238
44	Döderhults församling (48)	1,13		Hyltebruks pastorat (39)	252
45	Södra Ljunga församling (46)	1,17		Tingsryds pastorat (42)	259
46	Hyltebruks pastorat (42)	1,18		Traryd-Hinneryds pastorat (44)	260
47	Högsby pastorat (44)	1,20		Skatelövs pastorat (54)	269
48	Tingsryds pastorat (47)	1,22		Bredaryds pastorat (38)	271
49	Traryd-Hinneryds pastorat (51)	1,35		Dörby-Hossmo pastorat (51)	297
50	Moheda pastorat (52)	1,36		Moheda pastorat (48)	303

51	Bredaryds pastorat (43)	1,38		Älmhults församling (46)	318
52	Virestad-Härlunda församling (45)	1,45		Markaryds församling (49)	321
53	Stenbrohults församling (50)	1,48		Norra Ölands pastorat (50)	348
54	Ryssby pastorat (54)	1,56		Stenbrohults församling (55)	390
55	Norra Ölands pastorat (53)	1,60		Virestad-Härlunda församling (53)	452
56	Rydaholms församling (56)	1,98		Rydaholms församling (56)	565

Tidigare rapporter har innehållit färglagda kartor. Det är ett betydande arbete i tid att göra kartorna och vi har avvaktat utlovad komplettering av data in mot slutet av vår deadline. (Kartorna behöver göras i följd.) Konsekvensen har tyvärr blivit att varken data eller karta kommer med i den här versionen. Det är förstås möjligt att när data kommit in göra en version 1.1 med kompletta data och med kartor.

Bilaga 4. Exkurs 1 – 4 från tidigare rapporter

Exkurs 1:

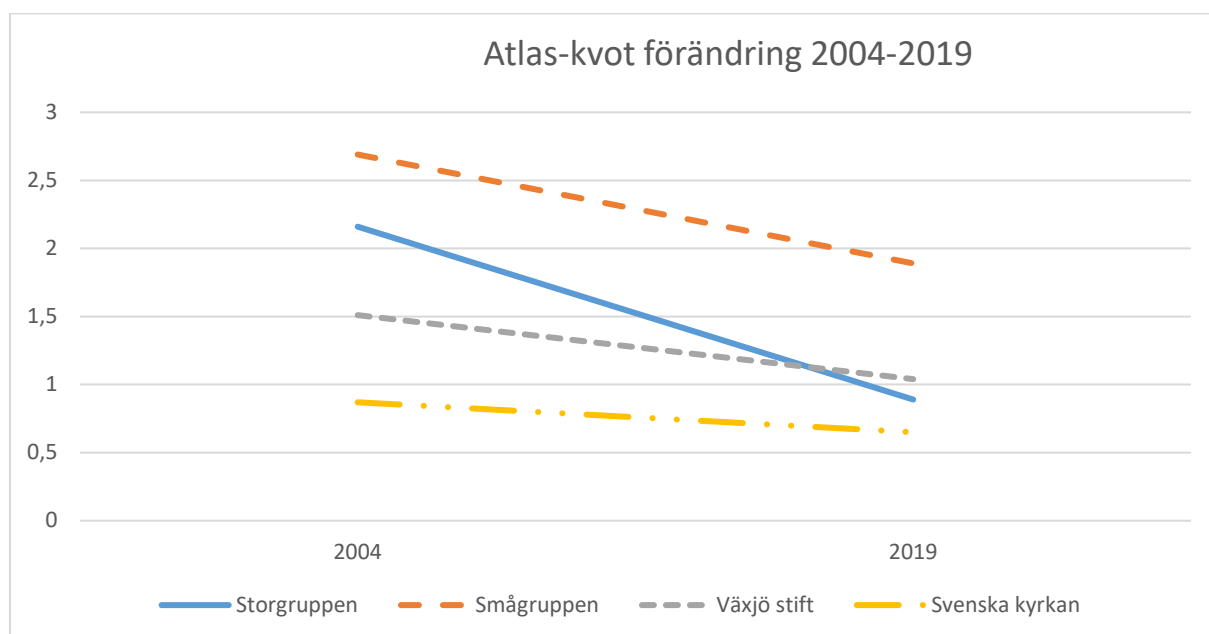
Går det att se att strukturförändringar påverkar medlemsengagemang?

Det har under hela 2000-talet funnits en diskussion kring det ekonomiskt önskvärda eller rentav nödvändiga i att göra strukturförändringar med påtagligt större ekonomiska enheter som resultat. Det övergripande syftet har varit att skapa yttre organisatoriska ramar för utförandet av församlingens grundläggande uppgift. 2014 trädde en reform i kraft vars syfte fångas i namnet på utredningen som föregick den: Närhet och samverkan. Samverkan i olika former diskuteras fortfarande. Det talas inte lika mycket om den närhet som samverkansmekanismerna skulle värna.

Ett sätt att utvärdera vilka effekter strukturreformerna fått är att titta på Atlas-kvotens utveckling. Atlas-kvoten har sjunkit i hela Svenska kyrkan och i alla församlingar. Men är ökningen större eller mindre i församlingar som strukturförändrats?

Det skulle vara ett omfattande arbete att göra en totalutvärdering. Däremot har jag funnit tid att göra en liten utvärdering, ett slags fallstudie. Jag har jämfört hur Atlas-kvoten utvecklats i en grupp av församlingar som 2019 ingick i stora ekonomiska enheter ("storgruppen") med hur samma kvot utvecklats i grupp av församlingar som 2019 ingår i samma småskaliga ekonomiska struktur som 2004 ("smågruppen").

Storgruppens Atlas-kvot 2004 var 2,16. 2019 hade den sjunkit till 0,89.
2004 var smågruppens kvot 2,69. 2019 hade den sjunkit till 1,98.⁸

Likt kvot-sänkningen i hela Svenska kyrkan sjönk bägge gruppernas kvot mellan 2004 och 2019, men

⁸ Gruppernas kvot har räknats fram genom att en aggregation gjorts. Det är alltså en beräkning gjord på samtliga medlemmar i alla församlingar i respektive urvalsgrupp, inte ett medelvärde av församlingarnas olika kvoter.

kvoten sjönk mycket mer i storgruppen. Trots att medlemsminskningen var 27,5% större i smågruppens församlingar så var minskningen av Atlas-kvoten 123,5% större i storgruppen. Det fick till följd att den skillnad i medlemsengagemang som fanns mellan grupperna redan 2004 fördubblades under åren fram till 2019.

Storgruppen omfattar 13 församlingar med 13405 medlemmar (2004). Smågruppen omfattar 12 församlingar med 15731 medlemmar (2004). Bägge grupperna innehåller församlingar som gått samman med andra församlingar under perioden. Bägge grupperna innehåller församlingar med mellan ca 450 och ca 2500 medlemmar (2004). Grupperna har motsvarande sammansättning vad gäller fromhetstraditioner och liknande faktorer. (Den hänsynen förklarar att grupperna inte är helt jämnstora.)

Det är svårt att hitta någon annan förklaring på skillnaden i engagemangsutveckling mellan grupperna än att förutsättningen "struktur" gått från att vara likartad till att vara olikartad. Andra förklaringar eller delförklaringar kan inte uteslutas. Det återstår emellertid att upptäcka vilka dessa förklaringar skulle kunna vara. På samma sätt återstår det att utröna vad det är med de större ekonomiska enheterna som verkar göra att de inverkar menligt på medlemmarnas engagemang. Närmast framför ögonen ligger att pröva hypotesen om det hänger samman med delar av eller allt det som kan samlas i närhets-begreppet. Det betyder att vi nog borde tala mycket mer om närhet än vad vi gör. Det gäller i arbetet med indelningsfrågor hur strukturförändringar som bedöms som önskvärda eller nödvändiga kan genomföras utan att det påverkar närheten negativt. Det gäller även i fråga om hur ekonomiska enheter som idag är stora kan få mer av den närhet som verkar vara en förutsättning för starkt medlemsengagemang. Är det möjligt att arbeta pastoralt småskaligt i en ekonomiskt storskalig struktur? (Hur då?)

Exkurs 2:

Varför är medlemsengagemanget i församlingsverksamhet ännu viktigare utanför större städer?

I tätbefolkade områden med goda kommunikationer är det möjligt att trots minskat medlemsantal ha hög relativ personaltäthet utan försämrad långsiktig resultateffektivitet. Två församlingspedagoger som inom en kvadratmil relaterar till 6000 medlemmar har ett motsvarande uppdrag och ungefär samma möjlighet att utföra uppdraget som en församlingspedagog som inom samma begränsade yta relaterar till 3000 medlemmar.

Det förhållandet gäller inte där ytorna är större. För att illustrera med ett tankeexperiment:

Ett samgående görs mellan församlingen A (4000 medlemmar) och församlingen B (2000 medlemmar). Samgåendet sker med syfte att de tillsammans som pastorat ska kunna klara långsiktigt att fortsätta bära i alla fall en av de två pedagogtjänster som finns i A. Om avståndet mellan församlingarna är långt (fysiskt och/eller mentalt) får människorna i B inte nödvändigtvis nytta av den gemensamma församlingspedagogens dådkraft och kompetens:

Ett scenario är att församlingspedagogens tjänstgöring utförs på samma sätt som tidigare, men delas mellan församlingarna. Eftersom församlingsvårdande arbete är relationsbaserat finns det då en överhängande risk att församlingspedagogens närvaro i A inte blir tillräcklig ens för att bibehålla ett gott resultat i den minskade verksamheten i A, men inte heller tillräcklig i B för att bygga upp något nytt.

Ett annat scenario är att församlingspedagogens tjänstgöring förläggs helt i A. För att människorna i B ska ha glädje av det förutsätter det att de verkligen kan och vill ta sig till A för ändamålet. Det är långt ifrån givet. Då minskade tillgången på pedagogisk personal i A utan att det tillkom någon tillgång till pedagog för B, mer än i teorin.

Om medlemmarna (och församlingens uppdrag) skulle gynnas av samgåendet, särskilt på lång sikt, skulle det förutsätta att pedagogens arbete var inriktat på att bygga församlingsliv som inte är beroende av pedagogen som närvarande utförare. Utifrån Svenska kyrkans grundläggande uppfattning om sig själv är det ett självändamål att döpta medlemmars medarbetarskap utvecklas ytterligare i alla församlingar. I församlingar utanför väldigt tätbefolkade områden är högre medlemsengagemang en förutsättning för ett framtida församlingsliv oavsett hur stora de ekonomiska enheterna blir och oavsett hur tillgången på kompetens ser ut på pappret. Större ekonomiska enheter kan säkra ekonomin, men det kan inte säkra livet i kyrkolivet.

Exkurs 3:

Folkkyrka med pypunka

I Växjö stifts församlingar föddes 2006 totalt 6707 barn. Av dessa döptes 4815 i Svenska kyrkans ordning. I Växjö stifts församlingar föddes 2019 totalt 7475 barn. Av dessa döptes 3474 i Svenska kyrkans ordning.

Trots att det 2019 föddes 768 fler barn än 2006, så döptes det 1341 färre barn 2019 än 2006. Under samma period har andelen kyrkotillhöriga minskat. Men utöver att andelen kyrkotillhöriga har minskat har också de kyrkotillhörigas benägenhet att låta döpa sina barn minskat. 2006 blev 89% av barnen med minst en kyrkotillhörig förälder döpta. 2019 blev 74% av barnen med minst en kyrkotillhörig förälder döpta.

Det handlar därmed om en trefaldig försvagning av dopseden. Under perioden minskade antalet dop i absoluta siffror med 38,6%, i procent av alla födda med 54,41% och i procent av födda med minst en kyrkotillhörig förälder med 20,46%.

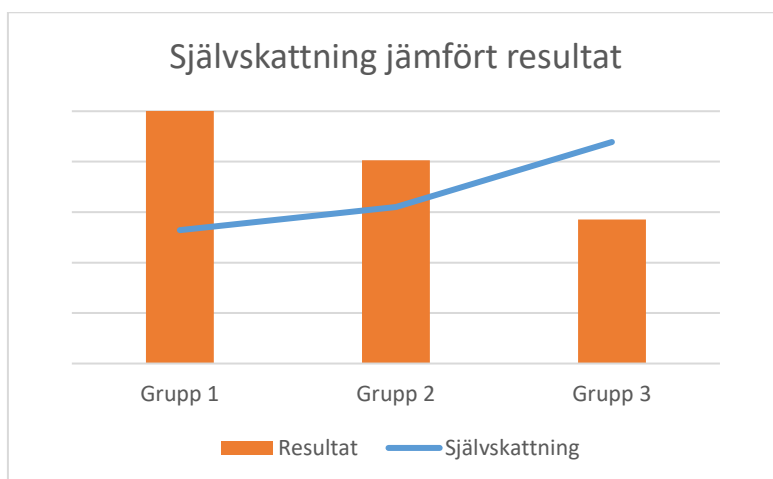
Mellan varje år är det en liten minskning. Så liten att den kanske knappt märks. På församlings- eller pastoratsnivå befinner förändringen sig ofta inom den statistiska felmarginalen.

Det är som våren 2019 när rapportförfattaren upptäckte en pypunka. Han var för oföretagsam för att kontrollera det på något annat sätt än att se vad som hände över tid. När han cyklade över det krossade glaset på söndag morgon kunde han i godan ro ändå fram till onsdagen tänka att däcket nog ändå hade klarat sig oskatt. På onsdag morgon behövde han pumpa däcket och det pyste ut så lite åt gången att det gick att ta sig hela vägen till arbetet på en pumpning. Pyspunkor märker man först över tid. Särskilt i början när de är små. Sedan blir hålet större och större.

Det är först när vi tittar över lite längre tid och större än på enskilda pastorat som allvaret blir tydligt vad gäller dopseden. Här är det viktigt att ha dopet som *indikator* i minnet. Det går att försöka pumpa i mer luft genom stora satsningar på att få människor att välja dopgudstjänster framför andra initiationsriter. Men det är ingalunda säkert att det är där hålet finns som gör att luften pyser ut. Det kan också röra sig om flera hål. Dopet och dopgudstjänsten sker i ett sammanhang som är större än sig själva, i teologin, i kyrkolivet och i samhället. Om trenden ska bromsas eller brytas, vilka är de hål som gör att engagemang, längtan och folk pyser ut ur folkkyrkan? Vilka av dem kan tätas? Hur?

Självskattningsfällan och utvärderingskulturen

Ett bifynd har gjorts som stämmer envar med lednings- eller styrningsuppdrag till eftertanke. I ett utvecklingsarbete där stiftskansliet arbetar tillsammans med en mängd församlingar i Växjö stift så har medarbetare fått göra självskattningar av en uppsättning parametrar som är förknippade med ett gott arbete inom det område som ska utvecklas. När sedan församlingsmedarbetarnas självskattning sattes i relation till en gruppering av församlingarna efter resultat inom det område som ska utvecklas så framträdde följande bild:

Ju sämre resultat, desto högre skattades det egna arbetet. Fenomenet är inte unikt för kyrkan. En liknande mekanism som blivit förhållandevis känd är den så kallade Dunning-Kruger-effekten, att människor som börjat skaffa sig kompetens inom ett område radikalt överskattar sin förmåga.⁹

Det är möjligt att det finns en variation bakom utfallet. Det kan ju lätt tänkas att i en del sammanhang är resultatet svagt men det finns ett påbörjat utvecklingsarbete som ännu inte gett resultat (eller som inte ger de resultat man ville). Även om det är en dystrare tanke, är det förstås möjligt att det finns en koppling liknande Dunning-Kruger effekten att ta hänsyn till i utvecklingsarbete. Inget särskilt blir åstadkommet - snarare tvärtom - men man är ändå nöjd och glad. I så fall är bilden av prestationen en sak och utfallet i verkligheten en annan. Oavsett vad som är förklaringsmodellen tycks det finnas en gemensam nämnare: utvärdering. En viktig fråga, oavsett om det gäller pastoralt arbete eller arbete med organisationsförändringar blir då: utvärderar vi det vi borde och utvärderar vi det som vi borde utvärdera det?

(Inom parentes sagt så behöver ju samtidigt en varning utfärdas för att använda indikatorer så att de blir incitament som styr beteende. Kobra-effekten kan vara lika skadlig som Dunning-Kruger effekten för vilken organisation som helst.¹⁰).

⁹ Se till exempel <https://www.britannica.com/science/Dunning-Kruger-effect> för en orientering om Dunning-Kruger-effekten.

¹⁰ Kobraeffekten är en effekt namngiven efter en anekdot hos ekonomen Horst Siebert. Svenskspråkiga wikipedia sammanfattar fenomenet på följande sätt: "Det har fått sitt namn från Brittiska Indien där myndigheterna ville utrota kobror genom att erbjuda en belöning för varje död kobra. Folk började föda upp kobror för att få ta del av belöningen. När britten sedan fick reda på detta upphörde belöningarna, varvid kobrauppfödningen upphörde och kobror släpptes ut i det vilda. Detta ledde alltså till att det fanns fler kobror än innan belöningarna började utdelas." <https://sv.wikipedia.org/wiki/Kobraeffekten>, läst 2021-11-03